

Fig. 1. Kirken set fra sydøst. KdeFL fot. 1989. - *The church, constructed in 1875-76, seen from the south-east.*

VOEL KIRKE

GJERN HERRED

Med midler, der siden 1870 var skaffet til veje lokalt, bl.a. ved et substantielt bidrag fra greven på Frijsenborg, og med støtte fra staten, påbegyndtes 1875 opførelse af Voel kapel i Tvilum sogn. Indvielsen fandt sted 2. august året efter. Områdets status som distrikt under Skorup-Tvilum pastorat ophævedes ved kgl. resolution af 23. november 1898, der oprettede distrikterne Voel og Sminge som selvstændigt sogn og som *annex* til Linå. Overgang til selveje 9. november 1929.

I dag ligger kirken centralt i byen, der i den sidste menneskealder har udvidet sig kendeligt,

navnlig mod vest og syd. Den rektangulære *kirkegård hegnes* med den oprindelige brudstensmur med støbt afdækning. Hovedadgangen er omtrent midt på nordsiden, ved en 1989 anlagt parkeringsplads. Port og låge, af trærammer med trætremmer, er placeret mellem en teglhængt, hvidkalket pille og ligkapellet. Fodgængerlåger med lignende fløje i vest og syd.

Det nævnte *ligkapel* ved porten er teglhængt og hvidkalket og opført 1938; tæt ved, i kirkegårdens nordvestre hjørne, står en lignende

Fig. 2. Indre mod øst. Ældre fotografi i NM2. - Interior to the east before alterations in 1938.

bygning fra 1945 med toilet og materialrum; udvidelse planlagt til 1990.

Beplantningen udmærker sig ved fire, store elmtræer i tilknytning til adgangsvejen og et brolagt areal foran kirkens vestgavl; pladsen her kantes mod vest af en mandshøj lindehæk. Desuden er der en del birk på kirkegården.

Kirkebygningen, der er orienteret på traditionel vis, er opført i nyromansk stil med korsformet grundplan, hvor indgang og forrum er lagt i den vestre ende. Tegningerne til byggeriet er leveret af Christen Kiilsgaard i Hammel, men var forinden godkendelse i stiftet korrigeret af den kgl. bygningsinspektør V. Th. Walther, der bl.a. foranledigede, at korsarmenes enkle gavlvinduer omdannedes til tregrupper. Facaderne står i blank mur af røde sten på en støbt brudstenssokkel. Tagene er skiferhængte, og over vestenden rider en blytækket, fornedet spånklædt, strågul *tagrytter*, senest istandsat 1973 ved Jørgen Malling og Jens Vilhelmsen. *Vindfløjen* bærer årstallet 1875.

Kirkens enkle *indre* præges af den nedenævnte dekoration på østvæggen, udført 1938, ved hvilken lejlighed der under ledelse af Kristen Gording, Hellerup, blev foretaget en del bygningsforandringer, bl.a. blev (ifølge den ene af de nedenævnte tavler) »kirkens vinduer delvis ændrede«. Gulvet er det oprindelige, i kor og gange af sekskantede, gule og grå teglfliser, under bænken af mursten på fladen. Loftet, med synlige bjælker, er gråmalet.

Glasmalerier, 1938, udført af Jais Nielsen, skænket af Johannes Valeur Peterzen. Der fremstilles en cyklus af kirkeårets store højtider med scener fra Det nye testamente: I syd (fra vest): Jul, Skærtorsdag, Langfredag. I nord (fra øst): Påske, Himmelfart og Pinse. Hertil slutter sig over døren: Den gode hyrde.

INVENTAR

Oversigt. Kirkens rumindretning domineres nu ganske af kunstneren Jais Nielsens udsmykning fra 1937-38: Glasmalerierne i alle vinduer, den malede

Fig. 3. Indre mod øst. NE fot. 1986. - Interior to the east after alterations in 1938, including wall decoration and baptismal font by the artist Jais Nielsen (1885-1961).

dekoration på altervæggen og døbefonten midt i koret. Det oprindelige inventar fra indvielsen 1876 er enten ændret eller udskiftet. Både det oprindelige inventar og fornyelserne er i hovedsagen skænket af personer med tilknytning til sognet, jfr. de to nedenfor omtalte mindetavler.

Som *alterudsmykning* på korets østvæg over det nymurede alterbord tjener siden 1938 det store maleri med motiv fra Åb. 1,12-20: Kristus i mandorla omgivet af syv lysbærende engle. Maleriet, der er udført i limfarveteknik med gult og blå som dominerende, er signeret »Jais 1938«.

Den tidligere *†altertavle*, et *maleri* af apostelen Johannes udført af Lucie Marie Ingemann, digterens hustru, var skænket 1876 af Sorø akademi og havde før hængt i Sorø kirke. Den portalformede egetræsramme tegnet af Erik Schiødt.

Altersølv. *Alterkalken* er 1875 skænket af daværende kronprins Frederik (senere Frederik VIII) og har stempel for Anton Michelsen, København (Bøje I, 1979, s. 243f.). *Diskon*, 1876, er leveret af A. E. Høegh, Århus (Bøje II, 1982,

s. 246f.). Oblatæske og vinkande, af sølv, er 1975 udført af Helga og Bent Exner. En sort porcelænskande har 1901 afløst en fra 1876.

Alterstager, 1876, af messing, i nygotiske former. Syvarmet *lysestage* fra 1937.

Af de nyere *messehagler* har én broderier af evangelisttegnene, udført efter tegning af Jais Nielsen. Den oprindelige, fra 1876, var af rødt silkefløjl.

En lige *alterskranke* har 1978 afløst den oprindelige, buede, med drejede standere.

Døbefonten, et keramisk arbejde, udført 1937 af Jais Nielsen, er ifølge indskrift skænket af Hans Jørgen Jensen. Skaftets fire evangelistfigurer bærer en firkløverformet kumme, lukket med lille, fiskeformet sølvprop. Den oprindelige sandstensfont var tegnet af Christen Kiilgaard ligesom et tilhørende **dåbsfad* af sølvplet, nu i Silkeborg museum (inv.nr. 87/1989). En nyere *tindåbskande*, er stemplet J. Bratland.

Prædikestolen, 1876, af eg, med enkle arkadefyldinger, stod oprindelig ved korets sydøst-

hjørne, men er 1938 rykket ned i skibet, med ny opgang langs dettes østvæg; samtidig blev stolens underdel fornyet. De oprindelige *stolestader* blev ved samme lejlighed moderniseret ved afskæring af de tidligere cirkulære topstykker.

Pulpitur i vest fra 1923, ændret og forsynet med nyt panel 1934 ved opstilling af nyt orgel.

Orgel, 1988, med ni stemmer, to manualer og pedal, bygget af Marcussen & Søn, Åbenrå. Disposition: Manual I: Principal 8', Gedakt 8', Oktav 4', Oktav 2', Quint 1 1/3. Manual II: Rørfløjte 8', Kobbelfløjte 4', Cornet III diskant. Pedal: Subbas 16'. Kopler: II-I, I-P, I 4'-P, II-P. Facade fra 1934 genanvendt i ændret skikkelse efter tegning af Bent Meyer. Facaden og orgelhuset er gjort højere, og der er indsat klingende prospektpiber i de tre fladt buede tårne samt i de mellemliggende felter, der tidligere havde tremefyldinger. Et gitterværk er opsat foran prospektpiberne. På vestpulpituret, †*Harmonium*, 1923, på samtidigt pulpitur i kirkens vestende. †*Orgel*, 1934, med fem stemmer, bygget af I. Starup & Søn, København. Disposition: Manual: Bordun 16', Principal 8', Salicional 8', Rørfløjte 4', Gemshorn 2'; oktavkoppel, svelle. Pneumatisk aktion og vindlade. Skænket af vi-

cekonsul Johannes Valeur Peterzen, Linköping. Facaden, der havde attrappiber af sølvbronzeret zink, er genanvendt i det nye orgel 1988. På vestpulpituret.

En *lysekrone*, barokkopi med i alt 18 grenede lysearme, beregnet til levende lys, er skænket 1876; fire andre 1934.

To *metaltavler* er 1934 og 1938 indsat i forrummets østvæg. De har indskrifter til erindring om kirkens udsmykning, udført for midler skænket af vicekonsul Johannes Valeur Peterzen, Linköping, til minde om hans forældre, sognefoged Jørgen Petersen, Hjorthgaarden, Voel, og hustru Karen, f. Nielsen, og hans søster, Christine Jensen. Den første tavle nævner orgel, belysningsanlæg og kroner samt midler til drift og vedligeholdelse, den anden opførelse af ligkapel, glas- og vægmalerier ved Jais Nielsen, samt restaureringen 1938 under ledelse af arkitekt Kristen Gording. Herunder udførtes nyt alterparti, prædikestolens flytning, samt delvis ændring af vinduer og stolestader.

Klokken, støbt 1984 af O. Olsen og søn, Naun, Norge, har afløst en *støbestålsklokke, udført af J. F. Nielsen, København; den er nu i Nigeria, via Sudanmissionen.

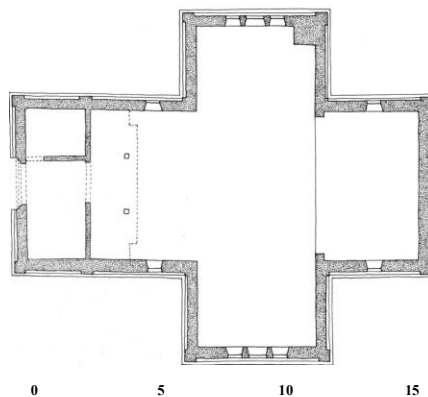

Fig. 4. Grundplan 1:300. Opmålt af Preben Hansen, Karin Stoubæk Poulsen og Anne-Mette Skifter Nielsen 1989, tegnet af KdeFL. - *Ground-plan of the church, erected 1875-76.*

KILDER OG HENVISNINGER

LA Vib. Præstearkiv: Skorup-Tvilum præstearkiv. Rgsk.s bog for Voel kirke 1875-1916 (C KRB 520). - Linå-Voel præstearkiv. Breve og rgsk. vedr. Voel kirkes opførelse 1872-76 (C 396 C.10). - Provstearkiv. Hjelmslev-Gjern hrdr. Synsprot. 1863-1915 (C 32.3). - Bygningsinsp. Århus. Forsk. kirker ca. 1850-1905. Voel kapel (B 239. 125 og 126).

NM2: Indberetninger ved Helle Thordur Hansen 1978 (messehagel), Knud Simonsen 1984 (vægmalier), Jens-Jørgen Frimand og Vibeke Michelsen 1986 (inventar). - Udskrifter af de gennemgåede arkivalier findes i NM2. *Kgl. bygningsinsp. Århus*: Korrespondance og enkelte tegninger siden 1938.

Litteratur: Sv. O. Mortensen: Voel Kirkes Historie 1876-1938, Silkeborg 1938. Henry Hansen: Brikker til en mosaik om Voel kirke gennem 100 år, 2. aug. 1876-1976, udg. af menighedsrådet, 1976. Elith Olesen: Voel kirke. Udg. af menighedsrådet 1988. *Medd-ÅrhSt.* 1973, s. 93 (tagrytter); 1978, s. 51 (altertavlemaleri) og 1981, s. 126 (omlægning aftag).

Indledning samt beskrivelse af kirkegård og bygning ved Kjeld de Fine Licht, vægmaleri og inventar ved Vibeke Michelsen og orgel ved Ole Olesen. Engelsk oversættelse ved Jean Olsen. Redaktionen afsluttet 1989.

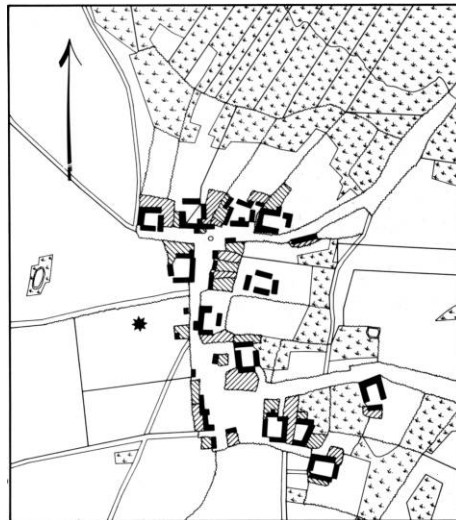

Fig. 5. Voel 1:10000. Opmålt 1792 af Søren Sørensen, rettelser medtaget til 1842. Kopieret 1982 af Birgitte Andreasen. Beliggenheden af den 1875-76 opførte kirke er angivet med en stjerne. - *Map of the village before the erection of the church, the position of which is marked with an asterisk.*